

УДК 338.124.4 (477)

АНТИКРИЗОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ОСНОВА СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Маковоз О. В., к.е.н., доцент,
Авагімов А. А., здобувач (УкрДАЗТ)*

Актуальність проблематики даної статті в сукупності з недостатністю розробки проблеми подолання сучасної світової економічної кризи обумовили формулювання мети дослідження. У статті проаналізовано сутність та функції державного антикризового регулювання з огляду на потребу забезпечення економічного розвитку; обґрунтовано необхідність орієнтації антикризового регулювання економіки на реалізацію стратегії економічного розвитку в умовах світових економічних криз, враховуючи світовий досвід розвинутих країн; сформульовані рекомендації щодо форсування економічного зростання України внаслідок виходу на новий інноваційний рівень після кризи шляхом формування стратегії економічного розвитку.

Ключові слова: антикризове регулювання, економіка, криза, розвиток.

АНТИКРИЗИСНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ КАК ОСНОВА СТАБИЛИЗАЦИИ ЕКОНОМИКИ УКРАИНЫ

*Маковоз Е. В., к.э.н., доцент,
Авагимов А. А., соискатель (УкрГАЖТ)*

Актуальность проблемы, поднятая в данной статье, вместе с недостаточным решением проблемы преодоления современного мирового кризиса, обусловили формулировку цели данного исследования. В статье проанализирована сущность и функции государственного антикризисного регулирования, с необходимым обеспечением экономического развития; обоснована необходимость ориентации антикризисного регулирования экономикой на реализацию стратегии экономического развития в условиях мировых экономических кризисов, учитывая мировой опыт ведущих стран; сформулированы рекомендации по ускорению экономического роста Украины впоследствии выхода на новый инновационный уровень после кризиса, путем формирования стратегии экономического роста.

Ключевые слова: антикризисное регулирование, экономика, кризис, развитие.

CRISIS MANAGEMENT AS THE BASIS FOR STABILIZATION OF UKRAINE ECONOMY

*Makovoz E. V., c.e.s.,
Avagimov A. A., seeker (Ukrainian state Academy of railway transport)*

The crisis of the modern market economy arose because of the world economy at the turn of the century through the growth of production socialization in the national and international level. Events in Ukraine are closely linked with the General course of development of the world economy.

Modernity has put before the governments of most countries, including Ukraine, the necessity of taking urgent measures to prevent the destructive impact of the global financial crisis on the economy.

The relevance of the theoretical development of the problems of anti-crisis regulation of the economy, the need overcoming the crisis state of economy in conditions of the need for stable development of the economy and the relevance of search of new approaches to the strategy and tactics to overcome the economic crisis led to the choice of issues of this degree research.

The relevance of the designated problems in conjunction with the failure of the development problems of overcoming the current global economic crisis led to the formulation of the objectives of the study.

The purpose of the study of theoretical and practical study of the importance of the world experience of anti-crisis regulation and the possibility of borrowing in Ukraine.

Establishment of an integrated system of anti-crisis regulation in Ukraine based on international experience, allow the thesis put the following tasks:

- to analyze the essence and functions of the state anti-crisis regulation taking into account the need for economic development; - to substantiate the necessity of orientation of anti-crisis regulation of the economy on implementation of strategy of economic development in conditions of world economic crises, taking into account the world experience of developed countries; - to develop recommendations for boosting economic growth in Ukraine due to release on new innovative level after the crisis by forming a strategy of economic development. The degree of knowledge of the problem. In the economic literature, problems of crisis management economy in recent years considered in the scientific works of both foreign and Russian economists widely. This is largely due to the importance of this problem for the stable development of society.

Keywords: crisis management, economy, crisis, development.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями.

Сучасність поставила перед урядами більшості країн світу, в тому числі Україною, необхідність вжиття термінових заходів з метою недопущення руйнівного впливу світової фінансової кризи на економіку.

Актуальність теоретичної розробки проблем антикризового регулювання економіки, необхідність подолання кризового стану в умовах необхідності стабільного розвитку економіки та актуальність пошуку нових підходів до вироблення стратегії і тактики подолання кризового стану економіки визначили вибір проблематики даного дослідження.

Актуальність означеної проблематики в сукупності з недостатністю вивчення проблеми подолання сучасної світової економічної кризи обумовили основне практичне та наукове завдання даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В економічній літературі проблеми антикризового регулювання економікою в останні роки розглянуті в наукових працях як закордонних, так і вітчизняних економістів досить широко. Значною мірою це обумовлено важливістю стрімкого розвитку даної проблематики для стабільного розвитку суспільства та економіки в цілому.

Важливий внесок у пізнання економічних криз вносять дослідження, присвячені різним аспектам вивчення теорії економічних криз в контексті економічного розвитку, таких учених, як Є.М. Коротков [1], О.Г. Білорус[2], С.Н. Бобильов, Е. В.Гірусов [3] та багатьох інших.

Разом з тим, незважаючи на численні дослідження різних аспектів антикризового регулювання економіки, у науці не склався цілісний підхід до напрямків і способів подолання економічної кризи шляхом формування комплексної системи передбачення, зниження негативних проявів та прискорення виходу з економічних криз.

В дослідження використані праці, присвячені вивченню теоретичних та практичних засад антикризового регулювання та управління таких вчених, як О.О. Терещенко [10], С.В. Мочерного [9], Г.Г. Кірейцева, М.М. Олександрова, С.О. Маслова [8], С.Н. Горлова-Марченко [5] та інших. В їх роботах розглянутий круг проблем, пов'язаний з ідентифікацією кризових процесів, визначенням причин та наслідків криз, вивчений механізм антикризового управління як на макро-, так і на мікрорівні, (О.О.Терещенко, С.Н. Горлов-Марченко). Вченими досліджувалось використання усієї державної регуляторної політики (Г.Г.Кірейцев,

М.М. Александрова, С.О.Маслова).

Виділення невирішених частин загальної проблеми.

Оскільки сьогодні немає конкретного повноцінного інструментарію для здійснення у процесі макроекономічного прогнозування оцінки стану економічної системи в контексті визначення ступеня прояву кризових явищ, *метою даної роботи* є розроблення системного підходу до формування наукового концепту «економічна криза» у термінології циклічного розвитку.

Досягнення такої мети передбачає вирішення завдання визначення переліку характеристик економічної кризи та формування критеріїв її оцінки, які при розробці прогнозів і складанні планів макроекономічного розвитку нададуть можливість стверджувати про близьке настання кризи, а також розробка методичного підходу до формування системи індикаторів, які дадуть можливість визначити (спрогнозувати) час її початку.

Виклад основного матеріалу.

Загальновідомо, що період часу між двома найвищими точками розвитку економіки, після яких починається рецесія, прийнято називати економічним циклом, який, не зважаючи на його тривалість (цикл Кітчина, Жюглара чи Кондратьєва), має однакову структуру і складається з чотирьох фаз: піку (буму – за визначенням Дж. М. Кейнса [7, с. 38]), рецесії (спаду), дна та поживлення (піднесення) [7, с.108]. Основною метою урядів усіх країн в процесі розробки прогнозів і перспективних планів розвитку на довгостроковий період є згладжування економічних циклів, подовження перебування економіки країни у фазі піднесення та скорочення фази рецесії. Зазначимо, що при наявності єдиної думки щодо переліку і послідовності фаз економічного циклу, жоден із науковців не дає конкретного визначення кризи як частини економічного циклу, тобто не вказує, з якого моменту рецесія перетворюється на кризу і, відповідно, коли можна сказати про закінчення кризи. Також спостерігається багатоваріантність у застосуванні економічних і фінансових показників науковцями і практиками для підкріплення думки про «кризовість» стану економічної системи.

Важливим моментом у дослідженні питання циклічності в процесі розробки прогнозів макроекономічного розвитку є також визнання факту об'єктивності настання кризи, що дозволяє сформулювати висновок про кризу як переламний момент у розвитку економічної системи. В такій ситуації готовність суспільства до перебудови і відповідна регуляторна політика уряду є запорукою успішного виходу країни із кризи на попередній рівень розвитку і, навіть, підйому на більш високу

якісну сходинку в економічному зростанні.

Необхідність успішного вирішення подібного завдання та відсутність єдиного підходу до визначення самого поняття «економічна криза» в працях як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, обумовлюють актуальність проблеми розроблення підходів до визначення наукового концепту «економічна криза» у термінології циклічного розвитку, створюють необхідність розробки системи оціночних показників-індикаторів для визначення фази економічного циклу в процесі макроекономічного прогнозування з точки зору отримання уяви про наближення економічної системи до піку (буму), за яким об'єктивно має настати фаза рецесії, криза тощо. Для цього, на наш погляд, має бути розроблена система оціночних показників інтегрованих у подальшому в систему загальнодержавного управління.

Вахненко Т.П., розглядаючи фактори і механізми дії фінансової кризи в Україні [4,с.3], у якості її «сигнальних» індикаторів аналізує такі показники, як розмір зовнішнього боргу країни та його співвідношення із наявними міжнародними резервами країни, рівень і «справедливість» курсу національної валюти, темпи кредитування споживчих витрат вітчизняної економіки, зміни цін на реальні активи та цінні папери вітчизняних емітентів.

Білорус О.Г. [2, с.4], характеризуючи прояв кризових явищ в українській економіці, акцентує увагу на таких показниках, як вартість акцій вітчизняних компаній, фінансовий стан банківських установ, рівень безробіття, падіння обсягів будівництва та виробництва, пов'язані із зупиненням роботи підприємств. Важливим чинником впливу на стан економіки учений також зазначає розмір зовнішнього боргу її корпоративного та приватного секторів.

Сучасна наука активно користується терміном «криза» у різних інтерпретаціях. Мова йде про «загальноекономічну кризу», «економічну кризу», «фінансову кризу», зустрічаються поняття «криза платіжного балансу», «криза перевиробництва» та «макроекономічна криза».

Іншомовні джерела також пропонують різноманітність у застосуванні терміну «економічна криза». Для цього застосовуються терміни *Economic crisis*, *Growth recession*, *Recession* тощо [11,12,13]. В той же час, користуючись зазначеними поняттями, автори не дають власного конкретного визначення терміну «криза».

На думку Мочерного С.В.: «Криза (від грецької *krisis* – поворотний пункт) – основна фаза періодичного економічного циклу, різке погіршення економічного становища в країні. Основними формами прояву кризи є значний спад виробництва, масові банкрутства підприємств (в тому числі банків), значне зростання безробіття, фінансово-кредитна криза, падіння цін, зростання відсоткової

ставки та інше». На думку В.Г. Воронкової, під кризою «розуміють специфічну фазу розвитку, яка характеризується різкою зміною звичного устрою життя системи, порушенням її рівноваги». [9].

Згідно російського підручника за редакцією Е.М.Короткова «Антикризове регулювання», криза – це «крайне загострення протиріч у соціально-економічній системі, що загрожує її життєстійкості в навколишньому середовищі» [1, с. 118].

Горлов-Марченко С.Н. у своїй монографії «Кризи» характеризує кризову ситуацію як «максимально можливу ступінь зміни і відхилень від нормальної ситуації, що призводить до негативних впливів на систему або до негативного результату». При цьому під нормальною ситуацією він розуміє «максимально можливу ступінь змін і відхилень ситуації від цілей, завдань і інтересів держави, що не призводить до негативних наслідків або результатів» [5, с. 96].

Наслідками кризових ситуацій не завжди є негативні зміни та результати. До того ж, у визначення закладена позиція звуження «нормальної ситуації» до відповідності ходу розгортання процесу державним цілям розвитку. Насправді ж кризові процеси можуть мати місце при повній відповідності стану системи державним планам, адже державні завдання та інтереси не можуть бути охарактеризовані як такі, що претендують на звання абсолютної істини. Вищезазначені дослідження поширюються на вивчення ознак і глибинних причин кризових процесів суспільства, прогнозування майбутнього розвитку суспільних відносин, формулювання теорій з основних напрямів державної політики щодо стабілізації економічних систем.

На основі вивчення існуючих теоретичних підвалин і аналітичних джерел, визначимо, що криза – це такий стан системи, за якого відбувається динамічна безповоротна трансформація її елементів, втрата звичних зв'язків та порушення збалансованості системи. Під економічною кризою розуміємо таке порушення економічних зв'язків та пропорцій, за якого неможливе подальше існування соціальної системи у попередньому вигляді. Тобто, по суті, це руйнація внутрішньої стійкості господарської системи.

За такого формулювання виникає необхідність визначення поняття «стійкості». Особливо вдалим вважаємо визначення стійкості, в основу якого закладено розвиток, динаміку, а не тільки поняття «нормального функціонування в часі». А саме, за визначенням О.О.Терещенка: «стійкою вважається така економічна система, коли перехід її від початкового стану до заданого стану росту відбувається таким чином, що жоден із множини її чинників (інфляція, приріст виробництва, безробіття тощо) не виходитиме за допустимі межі на заданій траєкторії зміни стану

економічної системи, яка веде до економічного зростання» [10, с. 120].

Економічна криза, таким чином, є найбільш загальним поняттям, яке містить у собі ознаки присутності у більшій чи меншій мірі всіх типів криз: грошово-кредитної, валютної, фінансової тощо. Виходячи з цього, на наближення економічної системи до кризи має вказувати аналіз комплексної системи показників, що мають характеризувати стан економіки країни, фінансів, грошово-кредитних відносин, валютного ринку, а також відобразити зв'язки, існуючі між певними інституціями економічної системи.

Таким чином, початок кризи визначається точкою піку в економічному циклі, а кінець – точкою дна. Напрямок розвитку економічної системи у бік початку чи закінчення кризи визначається переважаючими тенденціями до спаду чи поживлення економічного розвитку. Деякі фахівці-практики при наближенні економіки до фази буму, що відповідно до запропонованого нами визначення є початком економічної кризи, застосовують саме термін «перегрівання економіки», що свідчить саме про надмірний вплив поживляючих чинників на розвиток економічної системи.

Комплексність і складність поняття «економічна криза» змушують до здійснення оціночних дій за багатьма аспектами становища економічної і фінансової системи для визначення реального стану економіки, що досліджується в контексті визначення ступеня прояву кризових явищ у її реальному і фінансовому секторах.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших робіт у цьому напрямку.

Таким чином, оцінка має проводитись за комплексним агрегованим показником, який розбудований за принципом ієрархії і включає систему оціночних показників більш низьких рівнів. Виходячи з великої кількості соціально-фінансово-економічних сфер, що впливають на макро- та мікроекономічну стабільність та призводять до виникнення економічних криз в державі, до складу об'єкту дослідження має входити якомога повніший перелік економічних і фінансових показників.

Здійснення оцінки нестабільності економіки країни за комплексом економічних і фінансових показників дозволить визначити загальний стан системи і виділити вплив кожної складової на формування несприятливих «кризових» тенденцій розвитку, що є важливим у процесі здійснення макроекономічного прогнозування, оскільки останнє може здійснюватись лише у моделях, що передбачають оцінку впливу певного переліку чинників на кінцевий результат за умови, що всі інші чинники впливу залишаються незмінними. Зазначимо, що нестабільність економіки в цілому не обов'язково означає, що всі її окремі елементи також мають

перебувати в нестабільному стані. Складність економічної системи передбачає, що відхилення одного з чинників у будь-який бік може бути компенсоване відповідним відхиленням іншого чинника у протилежному напрямі змін. Вся система перебуває у стані рівноваги тільки тоді, коли кожен її елемент знаходиться у стані рівноваги, що визначається іншими елементами.

Основними напрямками та перспективами подальших досліджень у цьому напрямку повинні стати питання визначення стабільності або нестабільності кожного з елементів економічної системи та вжиття відповідних заходів щодо поліпшення нестабільних показників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Антикризисное управление / под ред. Э. М. Короткова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 620 с.
2. Білорус О.Г. Сучасна світова фінансово-економічна криза як прояв тотальної кризи системи глобалізму / О.Г.Білорус // Економічний часопис – XXI. – 2008. – № 11 – 12. – С. 3 – 7.
3. Бобылев С. Н. Экономика устойчивого развития. : учебное пособие / С. Н. Бобылев, Э. В. Гирусов, Р. А. Перелет. – М. : Ступени, 2004. – 303 с.
4. Вахненко Т.П. Фінансова криза в Україні: фактори, механізми дії, заходи подолання / Т.П. Вахненко // Фінанси України. – 2008. – № 10. – С. 3 – 21.
5. Горлов-Марченко С.Н. Кризисы. Выход: кадры, управление, экономика. – Кировоград: Полимед-Сервис, 2000. – 370 с.
6. Кабаці Б. І. Еволюція теоретичних поглядів на джерела та можливості державного регулювання динаміки економічного зростання / Б. І. Кабаці // Науковий вісник: збірник науково-технічних праць. – Л. : НЛТУУ. – 2007. – Вип.17.3. – С. 189-202.
7. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж.М. – М. : Прогресс, 1978. – 336 с.
8. Кірейцев Г.Г. Гроші. Фінанси. Кредит. / Г.Г.Кірейцев, М.М. Александрова, С.О. Маслова – Навч. посібник, 2001. – 312 с.
9. Мочерний С.В. Основы экономичний знань: / С.В.Мочерний / Підручник. - К.: Видавничий центр «Академія», 2009. – 304 с.
10. Терещенко, О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / О.О. Терещенко - монографія. – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.
11. American Recovery and Reinvestment Plan. – The office of the President elect // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://change.gov/agenda/economy_agenda.
12. Beschäftigungssicherung durch Wachstumsstärkung: das erste Konjunkturpaket im Überblick. - Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie. /

<http://www.bmw.de/BMWi/Navigation/Wirtschaft/Konjunktur/konjunkturpaket-1.html>.

13. Tax responses to the global economic crisis // [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

http://www.deloitte.com/view/ru_RU/ru/7562/7841/index.htm.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Зайцева І.Ю.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Боровик Ю.Т.*

УДК 658.87

ВЛИЯНИЕ РАЦИОНАЛИЗАЦИИ ПАРАМЕТРОВ ЛОГИСТИЧЕСКОЙ СЕТИ НА РАЗВИТИЕ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ В УКРАИНЕ

Птица Н. В., аспирант (ХНАДУ)

Рассматривается динамика развития рынка розничной торговли Украины и его влияния на ВВП страны. Анализируются изменения потребительских предпочтений и структура форматов операторов розничной торговли. Определена необходимость повышения качества логистического управления всей торговой сетью для эффективного функционирования в условиях жесткой конкуренции. Определено, что рационализация параметров логистической сети является ключевым аспектом эффективной работы и развития розничной торговли.

Ключевые слова: розничная торговля, логистическая система, торговая точка, параметры логистической сети.

ВПЛИВ РАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПАРАМЕТРІВ ЛОГІСТИЧНОЇ МЕРЕЖІ НА РОЗВИТОК РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Птица Н. В., аспірант(ХНАДУ)

Розглядається динаміка розвитку ринку роздрібною торгівлі України та його вплив на ВВП країни. Аналізуються зміни споживчих переваг і структура форматів операторів роздрібною торгівлі. Визначено необхідність підвищення якості логістичного управління всієї торгівельної мережі для ефективного функціонування в умовах жорсткої конкуренції. Визначено, що раціоналізація параметрів логістичної мережі є ключовим аспектом ефективної роботи та розвитку роздрібною торгівлі.

Ключові слова: роздрібна торгівля, логістична система, торгівельна точка, параметри логістичної мережі.

THE IMPACT OF RATIONALIZATION OF THE PARAMETERS OF LOGISTIC NETWORK ON DEVELOPMENT OF RETAIL TRADE IN UKRAINE

Ptitsa N. V., postgraduate (KhNAHU)

The review examines the dynamics of development of the retail market of Ukraine and its impact on the country's GDP. Presents an analysis of the development of retail trade in the conditions of tough competition. Analyses changes in consumer preferences and the structure of the format retailers. The necessity of improvement of quality of logistical management of the whole trade network for the efficient functioning in the conditions of tough competition. It is revealed that the increase in the number of outlets requires improvement of the logistics management of the whole network. It is determined that the rationalization of the parameters of logistic network is a key aspect of effective work and development of retail trade.

Keywords: retail, logistics system, retail location, parameters of logistics network.

Постановка проблеми и ее связь с научными и практическими задачами. Торговля – одна из крупнейших отраслей экономики любой страны, как по числу занятых в ней людей, так и по объему деятельности и вкладу в общий экономический потенциал. В рамках одной страны торговля выполняет общественно необходимую функцию – доведение товаров от изготовителя к потребителю. В связи с ростом доходов населения в

Украине в посткризисный период розничная торговля начала активно развиваться. Это обусловлено тем, что украинцы в своем большинстве изменили свои потребительские предпочтения, и теперь покупают продукцию не на рынках, а в супер-, гипермаркетах.

Анализ последних исследований и публикаций, и выделение нерешенных частей общей проблемы. Объективными предпосылками